

Høringssvar fra stiftelsen CRUX

Høring – forslag om endringer i barnevernsloven om kommunale botiltak med døgnbemanning ved omsorgsovertakelser

Stiftelsen CRUX takker for muligheten til å gi innspill til forslaget om endringer i barnevernsloven om kommunale botiltak med døgnbemanning ved omsorgsovertakelser.

CRUX er en landsomfattende ideell og diakonal stiftelse med lang erfaring fra barnevernsfeltet. Vi driver blant annet barnevernsinstitusjoner, spesialiserte fosterhjem, beredskapshjem, besøkshjem, hjelpetiltak i hjemmet og oppfølgingstilbud for ungdom. Bufetat er en av våre viktigste samarbeidspartnere og oppdragsgivere.

CRUX støtter målet om å utvikle et mer differensiert barnevern med tiltak som er tilpasset det enkelte barns behov.

Kommunale botiltak med døgnbemanning kan være et godt tilbud for enkelte ungdommer. Nærhet til hjemkommunen kan gi kontinuitet i skole, nettverk og øvrige tjenester, samtidig som ungdommen får nødvendig trygghet og støtte i hverdagen.

Samtidig utløser kommunale botiltak spørsmål om målgruppe, barnets beste, kompetanse, bemanning og framtidig kapasitet i institusjonsbarnevernet. Disse spørsmålene bør få større plass i den videre behandlingen av forslaget.

Botiltakene må ikke utvikles som parallelle, mindre bemannede institusjoner. CRUX er bekymret for at det kan oppstå en utvikling der kommunale botiltak etableres for ungdom som i realiteten har behov for den faglige innretningen, bemanningen og kompetansen som finnes i institusjonsbarnevernet.

Kommunale botiltak bør først og fremst fylle mellomrommet mellom tiltak i hjemmet, fosterhjem og institusjon. Det er særlig behov for gode tiltak for ungdom som kan klare seg uten institusjon, men som fortsatt har behov for tett oppfølging og en trygg ramme rundt hverdagen.

Barnets behov må være styrende

Barn og unge som får tiltak etter en omsorgsovertakelse er en sammensatt gruppe. Noen har behov for omfattende omsorg, tett miljøterapeutisk oppfølging, høy bemanning og spesialisert kompetanse.

Vurderingen av tiltak må ta utgangspunkt i ungdommens fungering og individuelle behov – og ikke i om det foreligger en omsorgsovertakelse, hvilke tiltak kommunen allerede har tilgjengelig eller hva som er økonomisk mest fordelaktig.

CRUX mener det må utvikles tydelige faglige kriterier for målgruppen for kommunale botiltak.

Særlig viktig er det å unngå at betegnelsen «moderate problembelastninger» blir så vid at kommunale botiltak i praksis blir brukt for ungdom som har behov for institusjonsfaglig kompetanse.

Departementet peker selv på at det kan oppstå overlapp mellom målgruppene for kommunale botiltak og institusjoner. Dette understreker behovet for tydeligere faglige kriterier og en konkret vurdering av det enkelte barns behov.

Det er behov for bedre mellomløsninger

CRUX vil samtidig understreke at det finnes ungdommer med behov som ikke alltid passer godt inn i dagens tiltaksstruktur.

Det kan for eksempel være ungdom som har betydelige helseutfordringer, samtidig som de har erfaringer med belastende omsorgssituasjoner og traumer. For noen av disse kan institusjon være for omfattende, mens tiltak i hjemmet eller ordinært fosterhjem ikke gir tilstrekkelig trygghet og oppfølging. For noen ungdommer kan også spesialiserte fosterhjem være et godt alternativ, og det er viktig at dette tiltaket inngår i vurderingen av hva som samlet sett er best egnet for den enkelte.

Dersom kommunene utvikler botiltak med riktig faglig innhold og kompetanse for denne gruppen, kan det bidra til å fylle et reelt mellomrom i tjenestene. Det kan samtidig avlaste institusjonsbarnevernet ved at ungdom som ikke har behov for institusjon, får et annet tilbud som faktisk er egnet til å møte behovene deres.

Dette forutsetter imidlertid at tiltakene utvikles med riktig kompetanse og faglig innretning. For ungdom med traumer og sammensatte helse- og omsorgsutfordringer må det være kompetanse til å forstå og håndtere behovene deres.

Risiko for at økonomi påvirker valg av tiltak

Departementet har selv pekt på at kommunale botiltak kan være mindre kostnadskrevende for kommunen enn institusjonsplasser, og at dette kan gi kommunene økonomiske insentiver til å etablere og benytte slike tiltak.

Dette gjør det særlig viktig å sikre at økonomiske hensyn ikke blir styrende for valg av tiltak.

Det kan være krevende å skille mellom en faglig begrunnet vurdering av at et barn kan ha det bedre i et kommunalt botiltak, og en vurdering som i realiteten påvirkes av hvilke tiltak kommunen har tilgjengelig eller hva tiltaket koster.

CRUX mener derfor at barnets behov må være det tydelig overordnede kriteriet, og at vurderingen av barnets beste må dokumenteres. Det bør også være tydelig hvorfor kommunalt botiltak vurderes som bedre egnet enn fosterhjem eller institusjon.

Stabilitet i personalgruppen er en del av kvaliteten

Trygge relasjoner, stabilitet, forutsigbarhet og kompetente voksne er avgjørende for unge som allerede har opplevd brudd og utrygghet.

Et godt omsorgstilbud forutsetter derfor mer enn at det er personer til stede gjennom hele døgnet. Det må være tilstrekkelig faglig kompetanse, bemanning og kontinuitet til å håndtere barnas behov.

CRUX vil særlig trekke fram betydningen av stabile fagmiljøer. Barn som bor i barnevernsinstitusjon eller andre døgnbemannede tiltak, trenger voksne som de kan bygge tillit til over tid. Dette krever medarbeidere som er trygge i rollen, har relevant kompetanse og får gode rammer for å stå i krevende omsorgsoppgaver.

CRUX arbeider derfor systematisk med god ledelse, medarbeideroppfølging, kompetanseutvikling og arbeidsmiljø. Vår erfaring er at trygge og godt ivarettatte ansatte er en forutsetning for at barna skal kunne oppleve trygghet og kontinuitet.

En eventuell etablering av mange små kommunale botiltak kan gi gode muligheter for nærhet til lokalmiljøet. Samtidig bør myndighetene være oppmerksomme på risikoen for at små fagmiljøer kan få utfordringer med rekruttering, kompetanseutvikling, faglig støtte og kontinuitet.

Dette må inngå i vurderingen av om et kommunalt botiltak er faglig og organisatorisk bærekraftig.

Institusjonskapasitet og fagmiljø må ses i et langsiktig perspektiv

Departementet legger selv til grunn at kommunale botiltak kan føre til redusert etterspørsel etter institusjonsplasser.

Dersom etterspørselen etter institusjonsplasser blir redusert over tid, kan det bli vanskeligere for ideelle og andre institusjonsaktører å opprettholde dagens fagmiljøer og kapasitet. Kompetanse som bygges opp over mange år, kan gå tapt dersom virksomheter må redusere kapasiteten betydelig.

Dette kan igjen få konsekvenser for barn som har behov for institusjon. Behovet for institusjonsplasser vil kunne variere over tid, mens det tar lang tid å bygge opp robuste fagmiljøer.

CRUX mener derfor at myndighetene må ha et langsiktig perspektiv på den samlede kapasiteten i barnevernet, og sikre at utviklingen av kommunale botiltak ikke fører til at nødvendig institusjonskompetanse og beredskap bygges ned.

Barnas medvirkning må være reell

CRUX er opptatt av at barn og unge skal få innflytelse over eget liv og egen utvikling.

Medvirkning må innebære mer enn at barnet blir informert om hvilke tiltak som vurderes. Barnet må få mulighet til å uttrykke egne synspunkter, og synspunktene må tillegges reell vekt i vurderingen av hvilket tiltak som er best egnet.

CRUX mener også at barnets erfaringer bør inngå systematisk i evalueringen av ordningen.

Ideelle aktører bør kunne bidra

CRUX mener det bør legges til rette for at også ideelle aktører kan bidra til etablering og drift av kommunale botiltak med døgnbemanning. Mulighet for samarbeid med ideelle aktører kan gi kommunene større fleksibilitet og tilgang til etablerte fagmiljøer, samtidig som det kan bidra til mangfold og kvalitet i tilbudene. Dette bør kunne skje gjennom inngåelse av langsiktige avtaler etter forutgående reserverte konkurranser for ideelle aktører, slik anskaffelsesregelverket åpner for.

Samtidig må kommunen beholde det overordnede ansvaret for barnet, og kravene til kvalitet, faglig kompetanse, styring og kontroll må være tydelige. CRUX mener derfor at regelverket bør utformes slik at ideelle aktører får reell mulighet til å bidra med sin kompetanse og kapasitet i utviklingen av disse tiltakene.

Oppsummerte anbefalinger

1. Barnets beste og barnets individuelle behov må være det avgjørende kriteriet ved valg av tiltak.
2. Det må utvikles tydelige faglige kriterier for målgruppen for kommunale botiltak, slik at tiltakene ikke utvikles til parallelle institusjonstilbud.
3. Kommunale botiltak bør særlig utvikles som et tilbud til ungdom som ikke har behov for institusjon, men som fortsatt trenger en trygg ramme med døgnbemanning og tett oppfølging.
4. Det må sikres at kommunale botiltak kan utvikles for ungdom med sammensatte behov, herunder ungdom med helseutfordringer, traumer og belastende omsorgserfaringer, når dette er et bedre alternativ enn institusjon.
5. Kommunale botiltak må ha tilstrekkelig bemanning, kompetanse, faglig ledelse og veiledning til å ivareta målgruppen på en forsvarlig måte.
6. Det må sikres at økonomiske forskjeller mellom kommunale botiltak og institusjonsplasser ikke fører til at økonomi blir styrende for valg av tiltak.

7. Konsekvensene for nasjonal institusjonskapasitet, kompetanse og fagmiljø må utredes og følges over tid, slik at nødvendig institusjonskapasitet ikke bygges ned.
8. Barn og unge må sikres reell medvirkning både ved valg av tiltak og i den løpende utformingen av tilbudet. Ordningen bør evalueres systematisk.
9. Ideelle bør kunne levere botiltak med døgnbemanning på oppdrag fra kommunene.

Oslo, 17.september 2026

Ingvill Elvestad Meltvedt

direktør for samfunnskontakt og utvikling

Asbjørn Sagstad

seniorrådgiver for samfunnskontakt